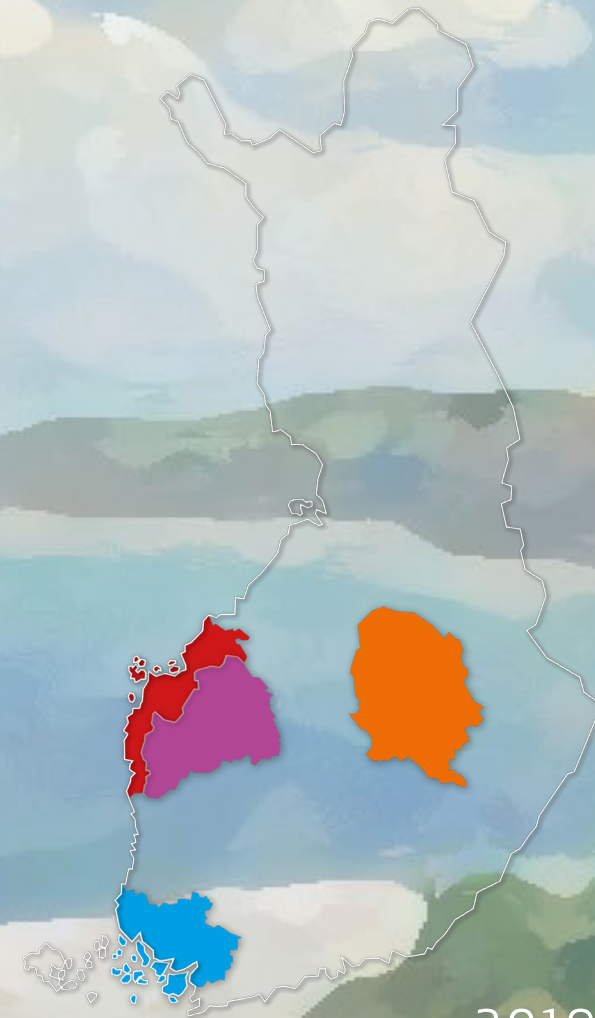

Kulturpalett

för social- och hälsovården

Rekommendationer och
insikter av Kulturvård II

Hanna Kleemola (red.)

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Pirjo Heino

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
REGIONAL COUNCIL OF SOUTH OSTROBOTHNIA

Mervi Lehmusaho

Pohjois-Savon liitto
Regional Council of Pohjois-Savo

Eriikka Siirala

VARSINAIS-SUOMEN SAIRAANHOITOPUOLUSTUS
EGENTLIGA FINLANDS SJUKVÅRDSDISTRIKT

Vad är Kulturvård II för något?

Syftet med projektet Kulturvård II var att förbättra tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna och främja utnyttjandet av konst- och kulturbaserade metoder inom social- och hälsovården och inom främjandet av hälsa och välfärd. Projektet var en fortsättning på projektet Kulturvård, som genomfördes 2018.

Kulturvård II genomfördes 2019 inom fyra landskap.

- I Södra Österbotten fokuserade man på att stödja nätverkande och samarbete och påverka strukturerna för social- och hälsovården.
- I Österbotten utvecklades konst- och kulturbaserade välfärdstjänster för äldre.
- I Norra Savolax låg tyngdpunkten på att stödja klientens kulturella rättigheter och kulturens tillgänglighet inom social- och hälsovården.
- I Egentliga Finland fokuserade man på att göra upp en plan för kulturell välfärd inom sjukvårdsdistriktet.

Hur kan man förstärka de kulturella rättigheterna?

Var och en har rätt att uttrycka sig fritt, delta i konst och kultur samt utveckla sig själv och sitt samfund via kultur. Dessa rättigheter tryggas i FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna, i flera människorättskonventioner som Finland förbundit sig att följa och i Finlands grundlag.

- Lagen om kommunernas kulturverksamhet främjar alla befolkningsgruppers likvärdiga möjligheter till och deltagande i kultur och konst samt stärker befolkningens välfärd och hälsa samt delaktighet och samhörighet genom kultur och konst.
- Institutet för hälsa och välfärds TEAviisari för kultur visar hur kommunerna har lyckats främja tillgången och tillgängligheten till kultur.
- Undervisnings- och kulturministeriets och social- och hälsovårdsministeriets Rekommendation för att förbättra tillgång och tillgänglighet till konst och kultur inom social- och hälsovården stöder förankringen av konst och kultur i strukturerna.

Vilken inverkan har konst och kultur?

Konst och kultur kan användas både inom det förebyggande arbetet, vid behandlingen av sjukdomar och som stöd för rehabiliteringen – till exempel vid smärtlindring, neurologisk rehabilitering, främjande av mental hälsa och funktionsförmåga samt träning av kognitiva och sociala färdigheter.

- Det finns allt mer fakta om konstens inverkan på hälsan. Världshälsoorganisationen WHO:s färskaste rapport [What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being?](#) omfattar över 900 studier.
- Främjande av kulturell välfärd påverkar ekonomin. Doktorn i teaterkonst, docent Pia Houni påpekar i sin utredning [Taidetoiminta talouden tukijana sosiaali- ja terveyssektorilla](#) att varje euro som investeras i psykisk hälsovård återbetalar sig mångfaldigt.
- Inom organisationer krävs mer systematisk kommunikation så att man kan rapportera effektivt om konstens och kulturens inverkan till beslutsfattare och tjänsteinnehavare och öka social- och hälsovårdspersonalens förståelse för konstens betydelse.

Rekommendation 1. **Skriv in kulturell välfärd i styrdokument**

För att konst och kultur ska förankras i social- och hälsovården och främjandet av hälsa och välfärd bör de införas i strategier, planer, avtal och andra styrdokument.

Konst och kultur bör ingå i bland annat

- kommunernas välfärdsberättelser, till exempel [Seinäjoki](#) och [Kuopio](#)
- regionala välfärdsberättelser, till exempel [Norra Savolax](#)
- regionala planer för kulturell välfärd, till exempel [Birkalands regionala plan för kulturell välfärd](#) och [Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikts plan för kulturell välfärd](#)
- sjukvårdsdistriktens planer för anordnande av social- och hälsovården, till exempel [uppdateringen av planen för ordnande av hälso- och sjukvården för åren 2019–2020 i Egentliga Finland](#)
- webbplatser, till exempel [Kuopio universitets centralsjukhus webbsida om kulturell välfärd](#).

Rekommendation 2. **Utveckla tillsammans!**

Kulturell välfärd främjas av många olika parter, ofta i samarbete.

- För att samarbetet inom kontaktytorna ska lyckas krävs samarbetsorgan, regelbundna träffar och gemensamma mål och riktlinjer. I samarbetsorganen och nätverken bör det finnas representanter för social- och hälsovården, kulturen och vid behov även för till exempel organisationer.
- I kommunala och regionala arbetsgrupper för främjande av hälsa och välfärd bör ingå representanter för såväl kultur som social- och hälsovård.
- Kulturell välfärd bör beaktas i välfärdscoordinatorernas arbete.
- Vårdenheterna bör ha kontaktpersoner för kultur.
- Sektoröverskridande projekt och försök stöder den gemensamma utvecklingen.

Rekommendation 3. Väv in konst och kultur i strukturerna

Rekommendation 4. Integrera kulturell välfärd inom vården

Det planeras att ansvaret för att anordna social- och hälsovård ska överföras till landskapen. Genom följande åtgärder kan landskapen etablera konsten och kulturen inom social- och hälsovården.

- Landskapen säkerställer att kulturella välfärdstjänster kan anskaffas och användas inom hela servicestrukturen. Kulturella välfärdstjänster införs i kund- och service handledning och i klientplanerna. Det bör även följas upp och noteras hur kulturverksamheten genomförs.
- Landskapen kräver och övervakar att de kulturella rättigheterna tillgodoses inom den långvariga omsorgen och vården dygnet runt.
- Landskapen stöder kommunerna och andra aktörer inom kontaktytan att förstärka sin verksamhet inom kulturell välfärd och producera högklassiga tjänster på överenskomna kontaktytor samt gör det möjligt att fortsätta med och utveckla nuvarande samarbetspraxis.
- Landskapen inkluderar konst och kultur i den strategiska utvecklingen av sin verksamhet. Det är viktigt att kulturell välfärd integreras i programmet Framtidens social- och hälsocentral. När projektet Kulturvård II avslutades överlämnades ett ställningstagande till Vasa, Södra Österbottens, Norra Savolax och Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt angående systematisk användning av konst- och kulturbaserade metoder.

Rekommendation 5. Hämta in kunskap via nätverk

Grunden för kompetens inom kulturell välfärd skapas genom grundutbildning och fortbildning. Ett omfattande nätverkssamarbete stöder kompetensutvecklingen.

- Det nationella konst-, kultur- och välfärdsnätverket Taikusydän sprider information och skapar nätverk i hela landet. De regionala Taikusydän-nätverken utvecklar kompetens och samarbete i regionerna.
- Itä-Suomen Hyvinvointivoimala (VOIMALA) är ett sektorsövergripande samarbetsnätverk för välfärdskompetens. Det utvecklar tjänster och kompetens som främjar holistisk välfärd. Nätverket förstärker forsknings- och utvecklingsverksamheten samt samarbetet mellan utbildning och arbetsliv. Inom sektorsövergripande välfärdstjänster integreras kulturkompetens i utbildningen, utförandet och ledarskapet inom social- och hälsovården. Likaså inkluderas element från social- och hälsovården i utbildningar inom kultursektorn.

Rekommendation 6. Ta in goda rutiner i vardagen

Kaikukortti

Kaikukortti eller motsvarande

Palett för konst- och kulturbaserade välfärdstjänster för äldre

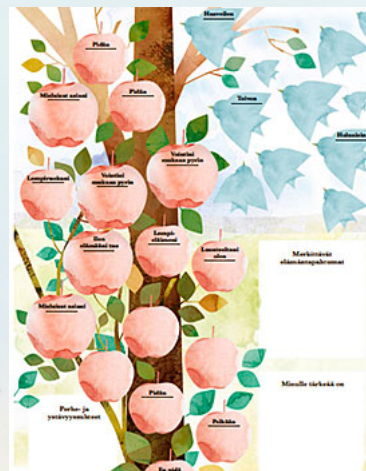

Kulturremiss för barn / Konstrådgivning

Den kulturella välfärdens trappa

Livets träd / Självporträtt eller motsvarande

Kulturlots / Kulturkompis

Takuulla iloa! och Takuulla yhdessä!

Delprojekt

Österbotten

Södra Österbotten

Norra Savolax

Egentliga Finland

Delprojektet i Österbotten

Hanna Kleemola, FM
projektchef
Österbottens förbund

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Hur syns kulturens inverkan i välfärdsberättelserna?

Inom delprojektet i Österbotten granskades kommunernas omfattande välfärdsberättelser och ur dem sammanställdes bra metoder för att främja kulturens inverkan på hälsa och välfärd. I granskningen ingick 9 välfärdsberättelser från Österbotten och 27 berättelser från andra landskap runt om i Finland.

Kulturens inverkan på välfärden syntes i varierande grad i välfärdsberättelserna. I en del nämndes kultur inte överhuvudtaget. I en del har kultur målmedvetet använts som en metod för att främja välfärd, det vill säga man har fastställt mål, åtgärder, ansvarsparter, resurser och uppföljning.

Enligt välfärdberättelserna kan kultur främja gemenskap, minska ensamhet, förebygga marginalisering, ge stimulans, ge mening i livet, stödja den mentala hälsan samt upprätthålla aktiviteten och funktionsförmågan.

Resultaten från granskningen utnyttjades i informations- och påverkansarbetet riktat till kommunerna. Resultaten presenterades bland annat i Vasa, som just sammanställde sin omfattande välfärdsberättelse.

Hur kan välfärdskoordinatorn främja kulturell välfärd?

Delprojektet informerade kommunanställda som koordinerar kommunens främjande av hälsa och välfärd om främjande av kulturell välfärd vid kommunbesök, på seminariet Kultur så länge man lever och via nyhetsbrev.

Välfärdsdirektörerna i tre kommuner ombads ge sina synpunkter på hur välfärdskoordinatorerna kunde inkludera allt mer kultur i främjandet av välfärd. Av svaren framgick det att

- koordinators uppgift bör placeras inom centralförvaltningen
- koordinatör bör ha bred kompetens och arbeta över sektorsgränserna
- ett brett samarbete samt kännedom om konst- och kulturproducenter gör det möjligt att utveckla nya funktioner
- det bör bildas regionala nätverk
- det bör finnas lokaler och resurser för att ordna kulturverksamhet
- kulturföreningar bör stödjas i lika hög grad som idrottsföreningar
- mångsidig och tillgänglig kulturverksamhet kan främja hälsan, stödja gemenskapen och öka det sociala kapitalet.

Kulturell välfärd i de regionala vårdstrukturerna

Delprojektet i Österbotten strävade efter att inkludera kulturell välfärd i strukturerna för social- och hälsovård. Frågan var aktuell, eftersom Vasa sjukvårdsdistrikt 2019 förberedde en integrering av primärvården och socialtjänsterna och en modell med en välfärdssamkommun.

Projektchefen diskuterade med arbetsgruppen för uppdatering av sjukvårdsdistriktets plan för anordnande av social- och hälsovård angående konstens och kulturens möjligheter inom främjandet av hälsa och välfärd.

Delprojektet gav kompetenscentrumet inom det sociala området Sonet Botnia och dess bakgrundsorganisationer ett förslag om gemensam utveckling av kulturvälfärdsarbetet i Österbotten.

Delprojekten inom Kulturvård II överlämnade ett gemensamt ställningstagande till Vasa, Södra Österbottens, Norra Savolax och Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt angående införande av konst- och kulturbaserade metoder i genomförandet av programmet Framtidens social- och hälsocentral.

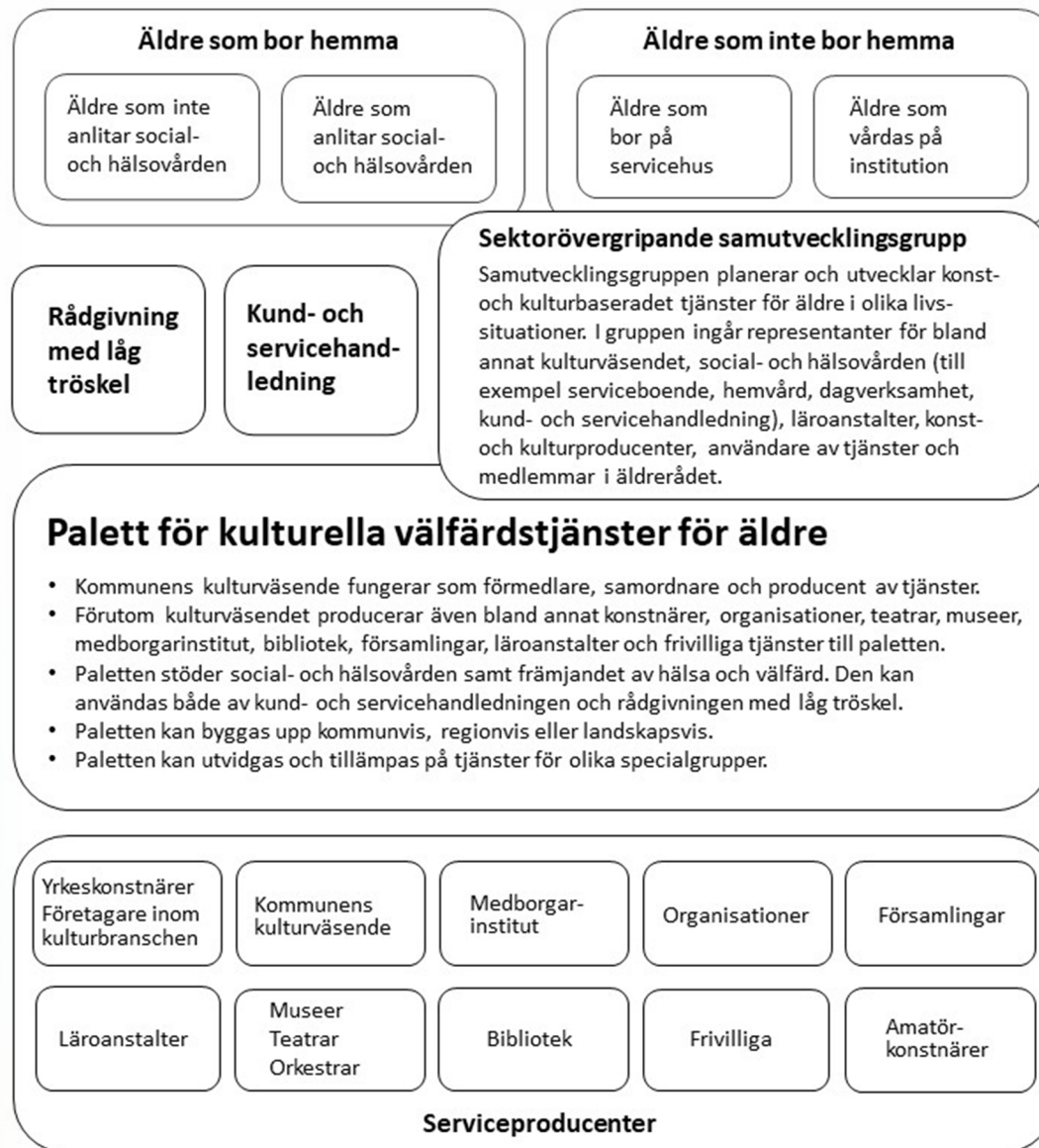

Konst och kultur en permanent del av serviceutbudet

I Vasa infördes den servicepalett för konst- och kulturbaserade välfärdstjänster för äldre som utvecklades inom projektet Kulturvård I.

Som en del av införandet bildades en sektorsövergripande samutvecklingsgrupp med representanter för stadens kultur- tjänster, servicehusen, hemvården, Seniorcentret, konstnärer, konstföreningar, läroanstalter, äldrerådet och Centret för konstfrämjande.

Gruppen utvecklar kulturella välfärdstjänster och förankrar dem inom social- och hälsovården samt främjandet av hälsa och välfärd.

Palett för konst- och kulturbaserade välfärdstjänster för äldre

Information om den kulturella välfärdens nuläge i kommunerna

Delprojektet gjorde tillsammans med projektet Organisation 2.0 i Österbotten en enkät till kommunerna om kulturell välfärd, organisationssamarbete och delaktighet. Syftet med enkäten och de tillhörande kommunbesöken var att samla in information och främja välfärdsarbetet. Enkäten besvarades av 40 procent av kommunerna.

Inte i en enda av de kommuner som besvarade enkäten innehåller den senaste omfattande välfärdsberättelsen mål för konst- och kulturverksamhet som främjar hälsa och välbefinnande. I hälften av kommunerna ingår kultur i välfärdskoordinators arbete.

I enkäten kartlades vilka verksamhetsmodeller kommunerna använder i produktionen av kulturtjänster till personer vars möjligheter att delta i kulturverksamhet är begränsade på grund av fysiska, ekonomiska eller sociala hinder. I landskapet ordnas till exempel interaktiv kulturell verksamhet med hjälp av en bildtelefon-tjänst. I hälften av kommunerna finns systematiskt samarbete mellan social- och hälsovården och kulturväsendet.

Det ansågs finnas ett behov av kulturbaserad välfärdsverksamhet i synnerhet för barn, unga och äldre. Av specialgrupperna framhövs klienterna inom boendeservicen och hemvården, rehabiliteringsklienterna inom mentalvården och närståendevårdarna.

Delprojektet i Södra Österbotten

Pirjo Heino, FöM, SVM
projektchef
Södra Österbottens förbund

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
REGIONAL COUNCIL OF SOUTH OSTROBOTHNIA

Kulttuurin hyvinvointivaikutukset näkyviin suunnitelmissa ja toimenpideohjelmassa

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu ensisijaisesti kuntien tehtäviin, samoin laajan hyvinvointikertomuksen laatiminen ja sen seurannasta raportointinen vuosittain.

Kulttuuritoimen ja soten edustajien tulisi olla mukana kuntien hyvinvoinnin edistämisen työryhmissä ja suunnitelmien laadinnassa, jotta kulttuurihyvinvoinnin tavoitteet ja toimenpiteet tulevat kirjattua suunnitelmiin sekä raportoitua.

Etelä-Pohjanmaalla kulttuurihyvinvointia edistävän työn suunnitelmallisuutta pyrittiin tukemaan eri toimijoiden kautta. Hyvinvointikoordinaattori on nimetty kahdessa alueen kaupungissa. Muissa kunnissa on hyte-yhdyshenkilöitä, jotka tekevät hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä oman toimensa osana. Hyte-yhdyshenkilöille ei ole keskinäistä verkostoa tai palaverikäytäntöä.

Edellisen maakunta- ja sote-valmistelun aikana aloitettiin Etelä-Pohjanmaan maakunnallisen hyvinvointikertomuksen laadinta. Keväällä 2020 valmistuva asiakirja sisältää kulttuurin ja kulttuurihyvinvoinnin teemoja.

Kulttuurihyvinvointi huomioon kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä

Osahanke tarjosi koulutusta kulttuurihyvinvoinnista hyvinvointikoordinaattoreille, hyte-yhdyshenkilöille, kuntien kulttuurivastaaville, kansalaisopistojen työntekijöille sekä sote-toimijoille.

Hanke kartoitti kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja kulttuurihyvinvoinnin edistämisen tilaa kunnissa ja yhteistoiminta-alueilla. Havaintoja:

- Kulttuuriset oikeudet eivät toteudu eri ikä- ja asiakasryhmillä kattavasti ja tasapuolisesti.
- Toimijat eri organisaatioissa eivät tunne toisiaan. Verkostoitumisen ja vuoropuhelun lisääminen sekä yhteisten päämäärien kirkastaminen kaikille on tärkeää.
- Sote-organisaatioissa tulisi olla nimettynä kulttuurihyvinvoinnin yhteyshenkilö, joka voi viedä tietoa ja yhteistyöideoita eteenpäin omassa organisaatiossaan. Hanke lähetti pyynnön yhteyshenkilöiden nimeämiseksi yhteistoiminta-alueille ja kunnille sekä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin Aksila-yksikölle ja sosiaalialan osaamiskeskus Sonet Botnialle.
- Koulutuksen, työpajojen sekä paikallisten yli organisaatorajojen toimivien työryhmien tarve on ilmeinen käytännön yhteistyön lisäämiseksi.

Kulttuurihyvinvointipalvelut osaksi asiakasohjauksen palveluvalikoimaa

Asiakasohjaajat ja esimiehet olivat ryhminä haasteellisia tavoittaa ja osallistaa koulutuksiin. Tehokkaampi tapa saavuttaa kohderyhmät oli järjestää paikallisia työpajoja, joita toteutettiin kiinnostuneiden sote-organisaatioiden ja kuntien kanssa.

Työpajoissa esiteltiin hyviä käytäntöjä sekä ideoitiin paikallisia jatkosuunnitelmia. Työpajatoiminnan tuloksena muun muassa yksi kunta sai 1 500 euron apurahan ikäihmisten yhteisötaideteoksen toteuttamiseen.

Maakunnallisesti ja paikallisesti ilmeni kiinnostusta Kaikukortti-toimintamalliin, jonka käyttöönotto parantaisi kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta etenkin asukkaiden taloudellisen tasa-arvon näkökulmasta.

Taide- ja kulttuurilähtöiset hyvinvointipalvelut sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteisiin

Osahanke tarjosi tietoa ja tukea sote-toimijoille, kunnille ja kansalaisopistoille.

- Hankkeessa korostettiin, että sote-organisaatioissa taide- ja kulttuuritoimintaa tehdään helpommin, tehokkaammin ja vaikuttavammin yhteistyössä eri tahojen kesken.
- Toimijoille esiteltiin hyviä käytäntöjä, muun muassa Kaikukortti- ja Kulttuuriluotsi/Kulttuurikaveri-toimintamalleja.
- Sote-organisaatioissa nimettiin kulttuurihyvinvoinnin yhteyshenkilöt, mikä helpottaa toimijoiden yhteistyötä ja verkoston muodostumista.

Hanke tuki kulttuurihyvinvoinnin sisällyttämistä maakunnallisiin sote-rakenteisiin, koska asia ei saa riittävästi voimaa taakseen pelkästään perustasoon vaikuttamalla.

- Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin Aksila-yksikkö, Sonet Botnia, Kulttuurisote II -hanke ja Etelä-Pohjanmaan liitto tekivät yhteistyöaloitteen, jonka sisältö laadittiin yhteistyössä osapuolten kesken. Aloite sisältää käytännön yhteistyöehdotuksia kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi.

Kulttuurihyvinvointia edistäviä toimijoita kannustetaan osallistumaan aktiivisesti yhteisiin verkostoihin ja työryhmiin.

Jatkosuositukset ja toimenpiteet

1. Kulttuurihyvinvoinnin tavoitteet, toimenpiteet ja tulokset kirjataan toimijoiden yhteisiin suunnitelmiin.
2. Hyvinvointikoordinaattoreille ja hyte-yhdyshenkilöille luodaan toimiva verkosto.
3. Yhteistyötä lisätään paikallisten työryhmien avulla.
4. Sote-organisaatioihin on nimetty kulttuurihyvinvoinnin yhteyshenkilöt.
5. Tehdyn yhteistyöaloitteen pohjalta Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin Aksila-yksikön, Sonet Botnian ja Etelä-Pohjanmaan liiton yhteistyö kulttuurihyvinvoinnin edistämisessä tiivistyy.
6. Maakunnalliseen hyvinvointikertomukseen sisällytetään kulttuurihyvinvoinnin teemoja.
7. Kulttuurihyvinvointi sisällytetään Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin terveystalvelujen järjestämissuunnitelmaan.
8. Soten ja kulttuurin avaintoimijoille järjestetään maakunnallinen Kaikukortti-esittely keväällä 2020. Tavoitteena on sopia jatkotoimista.
9. Osallistutaan mahdolliseen Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman ennaltaehkäisyn ja yhdyspintojen koriin tehtävään hankehakemukseen.
10. Etelä-Pohjanmaan liitto toteuttaa maakunnallisen selvityksen kulttuurihyvinvoinnin tilasta vuonna 2020.

Delprojektet i Norra Savolax

Mervi Lehmusaho, HVM
projektchef
Norra Savolax förbund

Pohjois-Savon liitto
Regional Council of Pohjois-Savo

VOIMALA
Itä-Suomen Hyvinvointivoimala

Kulttuurihyvinvointi Pohjois-Savossa

Kulttuurihyvinvointi alueellisessa hyvinvointikertomuksessa

- **Osallisuus, osallistumisaktiivisuus ja kulttuuriosallisuus**
- **Työ- ja toimintakyky**
- **Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset:** yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden edistäminen: esimerkiksi Kulttuuriluotsi/Kulttuurikaveri, Kaikukortti tai vastaava
- **Vaiheistussuunnitelma ja työnjakoehdotukset**
- Alueellinen kulttuurihyvinvointiverkosto

Asiakas- ja palveluohjaus – rooli ja mahdollisuudet

- **Asiakaslähtöisyys:** keskustelu, suunnitelma, seuranta
- **Ihmiselle tärkeiden asioiden kirjaus:** Elämän puu, Elämän tärkeät asiat -lomake, RAI, palvelutarjotin
- **Systemaattisuus:** osaamisen kehittäminen, täydennyskoulutus ja yhteisesti sovitut toimintakäytännöt

Kulttuuriset oikeudet ja kulttuurin saavutettavuuden tukeminen sote-palveluissa

- **Tilannekuva:** yhdyshenkilöt, suositellut toimintamallit
- **Kulttuurihyvinvointi** Kuopion yliopistollisessa sairaalassa (KYS) / Pohjois-Savon sairaanhoitopiirissä (PSSHP)
- **Itä-Suomen Hyvinvointivoimalan** nousu kansalliseksi sote-TKI-innovaatiomalliksi – Uusi tapa tehdä työtä
- **Alueen tahtotila** vahvistunut saavutettavuutta tukeviin käytäntöihin, alueellinen kulttuurihyvinvointiverkosto
- **Asiakas- ja palveluohjaus**

Kulttuurihyvinvointi Kuopion yliopistollisessa sairaalassa

Taustaa

- Voimala-yhteistyö vuodesta 2013 alkaen, muun muassa musapajat lasten ja nuorten klinikalla
- Kulttuurisote I ja II -hankkeet
- opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa 2018
- laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019

Nykytila ja tehtävät

Kulttuurihyvinvointityöryhmän ja yhdysheikilöiden tehtävänä on

- edistää asiakkaiden ja henkilökunnan hyvinvointia
- kehittää kulttuurihyvinvoinnin toimintamalli osaksi asiakkaiden hoitoa ja kuntoutusta (kulttuurilähettiläät, yhdysheikilöt yksiköissä)
- edistää taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta
- lisätä tietoa ja ymmärrystä taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista
- käynnistää taiteen vapaaehtoistoiminta

[Kuopion yliopistollisen sairaalan kulttuurihyvinvointisivusto](#)

Tavoitteena

- verkostomainen toimintatapa osaksi sairaalan toimintaa
- monipuolinen taide- ja kulttuuri-tarjonta julkisissa aulatioissa ja sairaalan yksiköissä, terveyden edistäminen, hoito ja kuntoutus
- asiakkaiden, henkilökunnan ja sidosryhmien osallistaminen
- lisääntynyt koettu hyvinvointi ja terveys sekä tilojen viihtyisyys
- taiteen vuosikalenteri: hyvän mielen taide, vetovoimainen taide, suvaitsevaisuutta lisäävä taide, virikkeitä antava ja harrastaneisuutta lisäävä taide
- hedelmällinen yhteistyö alueen taiteen ja kulttuurialan ammattilaisten kanssa

Asiakas- ja palveluohjaus ja kulttuurihyvinvointi

Nyt

- Ohjausta kulttuuri- ja taidepalveluihin on, mutta se on usein riippuvaista työntekijästä eikä ole suunnitelmallista.
- Vielä ei ole riittävästi tietoa kulttuurihyvinvoinnin hyvistä vaikutuksista tai siitä, mitä palveluja on tarjolla.
- Palvelutarpeen arviossa kysytään asiakkaalle tärkeistä ja mielekkäistä asioista, joita myös kirjataan.
- Asumispalveluissa on osin käytössä Elämän puu tai Elämän tärkeät asiat -lomake.
- Kulttuurihyvinvoinnille isompi rooli käytännössä!

Tulevaisuudessa

- Ohjaus kulttuuri- ja taidepalveluihin on suunnitelmallista ja tavoitteellista.
- Järjestetään täydennyskoulutusta kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutuksista, merkityksestä ja moninaisuudesta.
- Kaikki palvelu- ja asiakasohjaajat osaavat ohjata monipuolisesti, jolloin ohjaus ei ole riippuvaista työntekijästä.
- Kulttuurihyvinvointi ja kulttuuriset oikeudet nähdään tärkeänä osana kokonaisvaltaista hyvinvointia. Asiakkaan näkemyksiä kuunnellaan.
- Erilaiset hyvinvointitarjottimet ja alustat käyttöön!

Yhteistyössä Itä-Suomen Hyvinvointivoimala

VOIMALA
Itä-Suomen Hyvinvointivoimala

ETUSIVU VOIMALA TAKUULLA-HANKKEET KULTTUURISOTE PARASTA POHJOIS-SAVOON! YHTEYSTIEDOT IN ENGLISH

*"Visio 2020:
Uusi tapa
tehdä työtä"*

Esittely Visio ja strategia Yhteistyö-organisaatiot Voimalan työryhmät Ajankohtaista

Kulttuurisote II lokakuun uutiskirje on ilmestynyt

28.10.2019
Pohjois-Savosta uutiskirjeessä on YTT Sointu Riekkinen-Tuovisen ajatuksia sosiokulttuurisuudesta ja ihmisten kulttuuristen oikeuksien huomioimisesta työssä sekä Kuopion yliopistollisen sairaalan ... [Lue lisää »](#)

Itä-Suomen Hyvinvointivoimala valittiin hyväksi sosiaali- ja terveysalan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan malliksi

14.10.2019

Voimalan johtoryhmä on toiminut Kulttuurisote I:n ja II:n alueellisena ohjausryhmänä. Kulttuurihyvinvoinnin alueellista viestintää on Voimalan sivuilla [Kulttuurisote II](#).

VALTIONEUVOSTON
SELVITYS- JA TUTKIMUSTOIMINTA

Kalle A. Piirainen, Anne-Mari Järvelin, Hanna Koskela, Helka Lamminkoski, Kimmo Halme, Valtteri Laasonen, Jere Talvitie, Samuli Manu, Tommi Ranta, Ira Haavisto, Antti Rissanen, Riikka-Leena Leskelä

Toimintamalleja sosiaali- ja terveysalan tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan edistämiseen

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:55
Voimalan tiivistetty kuvaus sivuilla 79–82 ja tarkempi analyysi sivuilla 164–172.

Pohjois-Savon hyvinvointikertomus

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa 2019 on kulttuurihyvinvointia tai kulttuuria seuraavissa kohdissa:

Osallisuus, osallistumisaktiivisuus ja kulttuuriosallisuus

- Kaikukortti tai vastaava, jolla saatavissa myös kansalaisopiston kursseja
- osallistavat toimintatavat ja osallisuus osaksi eri palveluprosesseja
- digityökalut ja osallisuus
- asiakas- ja palveluohjauksessa asiakkaan monipuolinen ohjaus ja tuki (laaja palvelutarjonta)

Työ- ja toimintakyky

- Voimala-kulttuurikokeilut – etälähetykset vanhus- ja asumispalveluissa
- Voimaa vanhuuteen -toimintamallit

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset: yksinäisyys ja osallistumisaktiivisuus

- yksinäisyys puheeksi
- vertaisryhmät
- vanhemmuuden tuen ryhmät
- palveluohjaus järjestö- ja yhdistystoiminnan, vertaistuen sekä vapaaehtoistoiminnan piiriin
- asiakkaan (erityisesti yksinäisen tai syrjäytymisalttiin) kulttuuristen oikeuksien huomioiminen osana sote-palveluja, myös kirjaus asiakassuunnitelmaan

Delprojektet i Egentliga Finland

Eriikka Siirala, HVM
projektchef
Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt

Suunnitelma Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi vuosina 2020–2021

Tavoite

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön antaman suosituksen mukaisesti Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kulttuurihyvinvoinnin edistämissuunnitelman tavoitteena on parantaa kulttuurihyvinvoinnin saatavuutta ja saavutettavuutta sairaanhoitopiirissä.

Kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi käytettävät menetelmät potilaan hoidossa perustuvat näyttöön ja moniammatilliseen toimintaan.

Suunnitelma Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kulttuurihyvinvoinnin edistämisestä vuosina 2020–2021

Kohderyhmä

Suunnitelman avulla varmistetaan strategisen johdon sitoutuminen ja kulttuurihyvinvointityön suunnitelmallisuus.

Potilaat ja omaiset

- Asiakkaiden ja omaisten hyvinvointi ja asiakaskokemus paranevat. Hoidon laatu kohenee tutkimukseen perustuvilla menetelmillä.

Henkilöstö

- Henkilökunnan ymmärrys ja osaaminen kulttuurin merkityksestä ja mahdollisuuksista hyvinvoinnissa vahvistuvat. Henkilöstön työhyvinvointi ja työtyytyväisyys lisääntyvät.

Taiteen ja kulttuurialan ammattilaiset

- Moniammatillinen yhteistyö eri alojen rajapinnoilla lisääntyy.

Suunnitelma Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kulttuurihyvinvoinnin edistämisestä vuosina 2020–2021

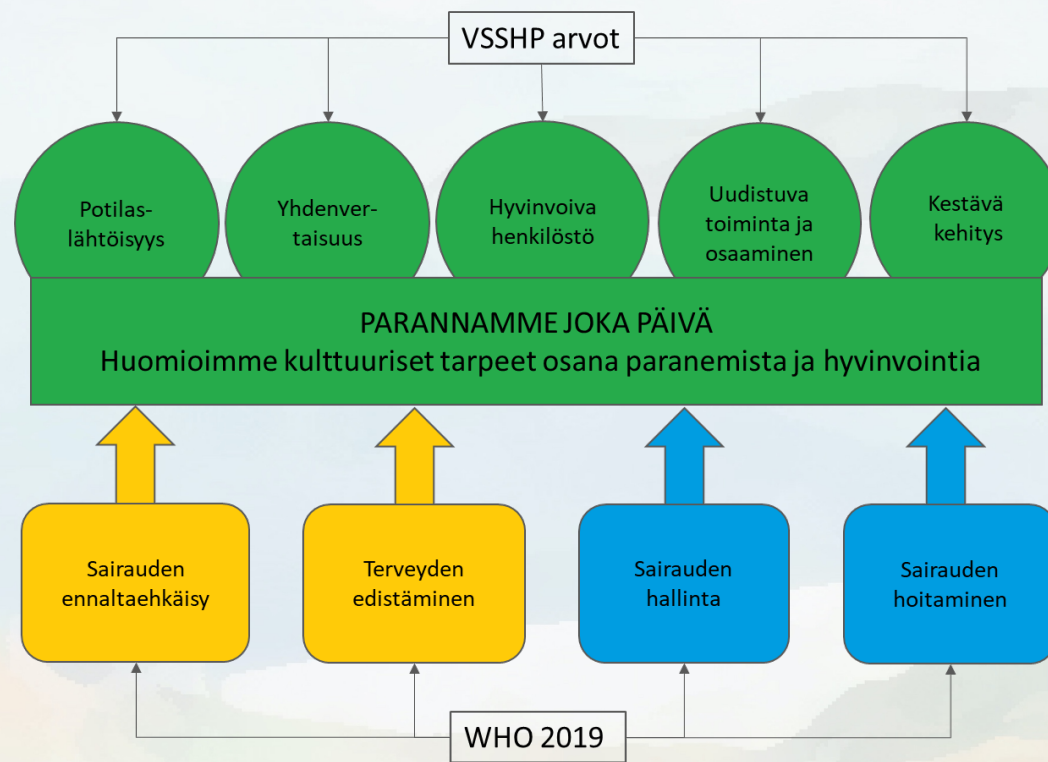
Teorettinen viitekehys

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin strategian keskeiset arvot

- potilaslähtöisyys
- yhdenvertaisuus
- hyvinvoiva henkilöstö
- uudistuva toiminta ja osaaminen sekä
- kestävä kehitys

ohjaavat suunnitelman pohjalta kehitettävää toimintaa.

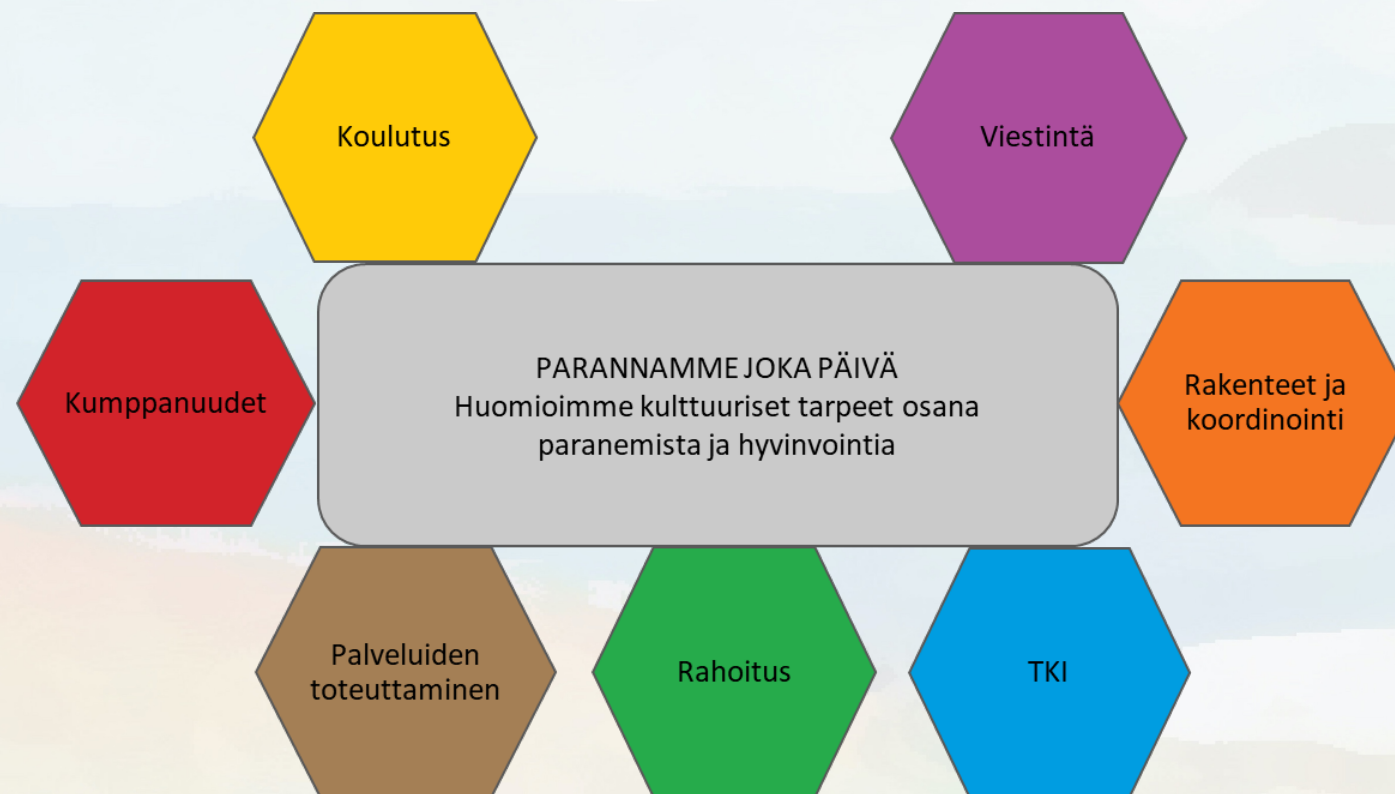
Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon aiempi tutkimus, etenkin WHO:n vuonna 2019 julkaisema Health Evidence Network synthesis report 67. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review.

Suunnitelma Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kulttuurihyvinvoinnin edistämisestä vuosina 2020–2021

Toimenpiteet

Suunnitelma Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi vuosina 2020–2021

Suunnitelman laativat

Eriikka Siirala, Minna Pohjola, Tuija Lehtikunnas ja Wiveka Kauppila
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri

Sanna Salanterä
Turun yliopisto / Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri

Anna-Mari Rosenlöf ja Liisa-Maria Lilja-Viherlampi
Turun Taideakatemia

Parannamme joka päivä.

Huomioimme kulttuuriset tarpeet osana paranemista ja hyvinvointia.

Taide- ja kulttuurilähtöisiä menetelmiä tulisi hyödyntää laajasti sosiaali- ja terveydenhuollossa

Kannanotto Vaasan, Etelä-Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiireille 30.12.2019

Esitämme, että kulttuuristen oikeuksien toteutuminen, kulttuurihyvinvoinnin edistäminen, taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmien suunnitelmallinen käyttö ja monialaisen yhteistyön kehittäminen otetaan osaksi Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman toteutusta jokaisessa Kulttuurisote II -hankkeen maakunnassa.

Taide- ja kulttuurilähtöisiä menetelmiä voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollossa niin ennaltaehkäisyssä, hoidossa kuin kuntouksessakin. Esimerkiksi yhteisöllisellä taidetoiminnalla voidaan vahvistaa mielensterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä. Sana- ja kuvataidetuokiot tuovat merkityksellistä sisältöä muistihäiriöistä kärsivien arkeen. Musiikkia ja klovneriaa käytetään sairaaloissa ennen lääketieteellisiä toimenpiteitä tai niiden yhteydessä. Taiteen ja kulttuurin laaja-alainen integrointi sosiaali- ja terveydenhuoltoon parantaa hoitotuloksia ja edistää työhyvinvointia. Maailman terveysjärjestö WHO julkisti marraskuussa 2019 yli 900 tutkimusta kattavan katsauksen taiteen ja kulttuurin terveys- ja hyvinvointivaikutuksista. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? -raportti osoittaa kiistatta, että taiteella voidaan ehkäistä ja hoitaa sairauksia sekä tukea potilaita selviytymään sairauksien kanssa.

Taide ja kulttuuri tulee mielestämme integroida yhä vahvemmin alueellisiin sote-rakenteisiin kirjaamalla toimintaan liittyvät tavoitteet, toteutus sekä seuranta osaksi strategisen tason ohjausasiakirjoja, kuten strategioita, suunnitelmia ja sopimuksia. Taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmät tulisi sisällyttää esimerkiksi sairaanhoitopiirien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelmiin sekä alueellisiin hyvinvointikertomuksiin. Taiteen ja kulttuurin juurtumista sote-palveluihin voidaan edistää myös alueellisella kulttuurihyvinvointisuunnitelmalla, jollaisesta nostamme esimerkkinä esiin Kulttuurisote II -hankkeessa työstetyn Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kulttuurihyvinvointisuunnitelman.

Suunnitelmien toimeenpanossa tarvitaan maakunnallista vuoropuhelua muun muassa sairaanhoitopiirin, kuntien, oppilaitosten sekä kolmannen sektorin toimijoiden kesken. Terveydenhuoltolaki velvoittaa kunnan eri toimialat yhteistyöhön terveyden edistämiseksi. Tätä tavoitetta tukee uusi kuntien kulttuuritoimintalaki, jonka yhtenä tavoitteena on vahvistaa väestön hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön joulukuussa 2018 antama suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa korostaa myös laajaa yhteistyötä.

Personal och styrgrupp för projektet Kulturvård II

Personal

Hanna Kleemola, FM, projektchef, delprojektet i Österbotten, Österbottens förbund

Pirjo Heino, FöM, SVM, projektchef, delprojektet i Södra Österbotten, Södra Österbottens förbund

Mervi Lehmusaho, HVM, projektchef, delprojektet i Norra Savolax, Norra Savolax förbund

Eriikka Siirala, sjukskötare, HVM, projektchef, delprojektet i Egentliga Finland, Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt

Styrgrupp

Ordinarie medlemmar

Tarja Hautamäki (ordförande), FöD, FM, kulturchef, Österbottens förbund

Hanna Hangasluoma, kulturproducent högre YH, kulturchef, Södra Österbottens förbund

Tarja Miettinen, HVM, förvaltningsdirektör, Norra Savolax förbund

Seppo Soinila, LKT, professor i neurologi, överläkare, Åbo universitetscentralsjukhus verksamhetsområde Neuro, Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt

Suppleanter

Kirsi Wik, sjukskötare högre YH, HVM, tf. chef för Seniorcentret, Vasa stad (suppleant till 15.9.2019)

Maren Konttinen, sjukskötare, enhetschef för servicehuset Himalaja, Vasa stad (suppleant från 16.9.2019)

Tuija Ahola, HuK, utvecklingsakkunnig, Södra Österbottens förbund

Pekka Puustinen, MD, MPH, TM, överläkare, primärvårdsenheten, Kuopio universitetssjukhus, Norra Savolax sjukvårdsdistrikt

Sirkku Jyrkkiö, specialistläkare inom cancersjukdomar, docent, ledare för verksamhetsområde, Åbo universitetscentralsjukhus, Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt